



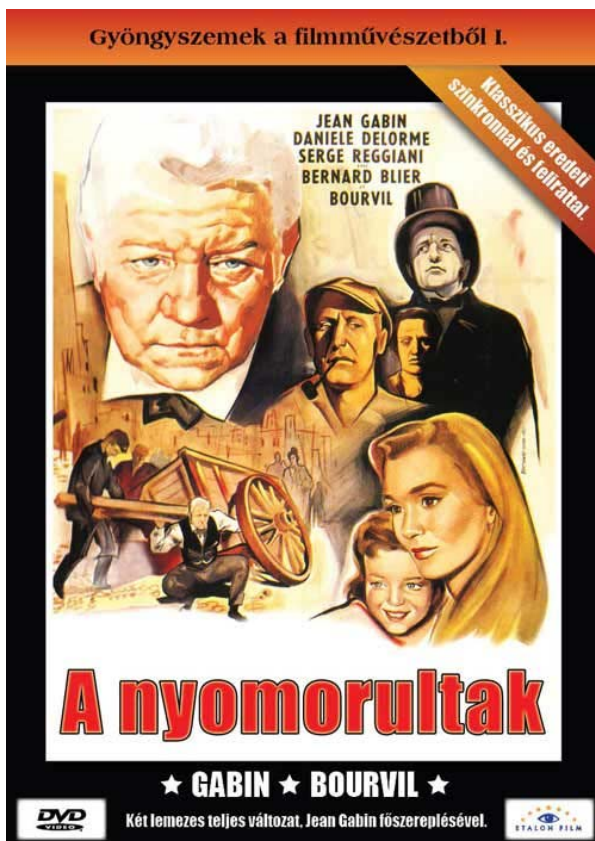
Victor Hugo

A NYOMOR ÁLDOZATAINAK SZÓSZÓLÓJA

Javasolt feldolgozási idő: 105 perc

1. feladat

A nyomorultak népszerűségét mi sem mutatja jobban, mint a regényből készült számos adaptáció. Nézz utánuk az interneten! Említs néhány rendezőt és a produkcióban szereplő színészt!





2. feladat

A regény 5 nagy könyvre tagolódik: *Fantine*, *Cosette*, *Marius*, *A Plumet utcai idill* és *a Saint-Denis utcai hősköltemény*, *Jean Valjean*.

a) Mi jellemzi a címadást?

b) Keress további romantikus alkotásokat minden képzőművészeti ágban és a zenében is!



3. feladat

A regény szerkezetét három tényező szabja meg. Keress mindegyikre példát az alábbi szövegben! A részlet a *Javert* című ötödik rész negyedik könyvéből származik. A fejezet címe: ***Javert kisiklása***.

- Az ellentétek kiélezése és a meghökkentés.
- A mű analitikus jellege, ami a szereplők önelemzéseiben és a lélekábrázolásokban érhető tetten.
- A mű stílusát meghatározó romantika és retorikus hang.



„A legkülönbözőbb rejtélyes újságok merültek fel szemei előtt. Kérdéseket intézett magához és megfelelt rájuk, ám megijedt a válaszaitól. Kérdezte: mit tett a fegyenc, a kétségbeesett ember, akit kutattam, üldöztem, aki eltiporhatott volna, bosszút állhatna rajtam, hiszen gyűlölségének és biztonságának tartozik vele. Mit tett, amikor életben hagyott, amikor megkönyörült rajtam? A kötelességét. Nem. Többet. És mit tettem én, amikor megkíméltem őt? A kötelességemet. Nem. Többet. Hát van valami, ami több a kötelességnél?

[...]

Kénytelen volt elismerni, hogy van jószág. Ez a fegyenc jó ember volt. S ami egészen lehetetlen, ő maga is jó volt. Tehát elzüllött. Gyávának tartotta magát. Borzadt önmagától. Javert eszménye az volt, hogy embertelen, hogy nagy, hogy fenséges legyen. Hogy kifogástalan legyen. Ám most gyengeségben maradt. Hogy jutott idáig? Hogy történhetett ez? Nem tudta volna megmondani. Kezei közé temette fejét, de bármit tett, nem tudta megmagyarázni magának a dolgot. Kétségtelenül mindig az volt a szándéka, hogy kiszolgáltatassa Jean Valjeant a büntetőhatóságnak, amelynek Jean Valjean foglya s ő, Javert, rabszolgája volt. Míg a kezei között volt, egy pillanatig sem tudta, hogy voltaképpen szabadon akarja engedni.

Valahogy tudtán kívül nyílt szét az ökle s engedte el foglyát. [...] Most váratlanul találkozott új feljebbvalójával, Istennel – és belezavarodott. [...] Említettük, hogy Javert ott könyökölt a folyam fölé, ahol a Szajna gyors áramlással rohan tova, a fölé a félelmetesen kavargó örvény fölé, amely alakul és bomlik szakadatlanul, mint egy végtelen csavar. [...] Javert néhány pillanatig mozdulatlanul állt s lepillantott a sötétség torkába. Szinte merev figyelemmel nézett le a láthatatlanba. A víz zúgott. Azután levette a kalapját és letette maga mellé a párkányra. Egy pillanattal később egy magas, fekete alak, amelyet valami elkésett járókelő kísértetnek vélhetett volna a messzeségből, állt fenn a híd párkányán, hajolt a Szajna felé, majd újra felemelkedett s egyenesen ledobta magát a sötétbe. A víz tompán csobbant s csak a sötétség tudta, hogy mi a víz alá merült homályos jelenség gyötrelmeinek titka.”



4. feladat

Gavroche a forradalom ifjú áldozatainak örök szimbóluma.

- Hogyan fejezi ezt ki az író az alábbi regényrészletben, amely a Gavroche odakünn című fejezetből származik?*
- Milyen feszültségkeltő eszközökkel él a szerző?*
- Milyen szerepe van a dalbetéteknek?*



„Amikor Gavroche éppen egy, a kút mellett fekvő őrmester töltényeit szedte ki, golyó érte a holttestet.

– Az angyalát! – szólt Gavroche. Őlik a halottjaimat.

Egy második golyó szikrát csiholt mellette a kövezetből. Egy harmadik átfúrta a kosarát.

Gavroche odanézett és látta, hogy a golyó a nemzetőröktől jött.

Erre felugrott, haja lengett a szélben, kezét csípőre tette és rámeresztve szemét a lődöző nemzetőrökre, dalolni kezdett:

*Nanterreben mi rút az élet,
Ez csak Voltaire bűne lehet:
Hát még milyen rút Palessau,
Ki az oka? Nyilván Rousseau.*

Erre fölvette kosarát, fölszedte a kihullott töltényeket, még csak egyet sem felejtve ki; azután ment a lődözők felé egy másik tölténytáskát kifosztani. Újra golyó repült, de elhibázta. Gavroche tovább dalolt:

*Nem lettem én jegyző soha,
Ennek is Voltaire az oka,
Madár vagyok, szépen szóló,
Ki a hibás benne? Rousseau.*

Az ötödik golyónak nem volt egyéb hatása, mint egy újabb dal:



Vidám az én természetem,
Voltaire-nek a bűne éppen;
Nyomor az én hátizsákom,
Rousseau-nak a bűne, látom.

Így ment ez egy darabig. A jelenet félelmetes volt, de bájos is. Gavroche, akire lőttek, tréfát űzött a puskákkal. Úgy látszott, nagyszerűen mulat. Veréb volt, amely csipkedi a vadászt. Minden lövésre kis dallal felelt. Folyton céloztak rá, de folyton ráhibáztak. A katonák és nemzetőrök már nevetve fogták rá a fegyvert. Hol lefeküdt, hol felugrott, eltűnt egy kapu sarkában, majd előugrott, elveszett, majd ismét előbukkant, hol menekült, hol megint visszatért, orrán billegetve kezét, felelt a lövésekre, azalatt pedig szedegette a töltényeket, fosztogatta a táskákat és megtöltötte kosarát. A fölkelők lélegzetüket visszafojtva figyelték. Nem volt ez gyermek, nem volt férfi; valami különös tündérkamasz volt. Azt mondhatta volna az ember, hogy sebezhetetlen törpe. A golyók mögötte szaladtak s ő fürgébb volt náluknál. Nem tudni, micsoda borzalmas szembekötősdí játékot játszott a halállal, mihelyt az a tompaorrú kísértet közeledett hozzá, fölfricskázta a pajkos kölyök.

Egy golyó azonban, amelyet talán jobban céloztak vagy hamisabb volt a többinél, végre utolérte a fickándozó fiút. Látták, hogy Gavroche megtántorodik, majd lerogy. A barikád sikoltásba tört ki, de Anteusz lakott abban a törpében; az, hogy a kövezetet érte teste, olyan dolog volt a fiúnak, mint a föld érintése annak az óriásnak; Gavroche csak azért esett el, hogy újra fölkeljen; ülve maradt, de hosszú vérszalag futott le arcán, fölemelte karjait és nézte, hogy honnan jött a lövés, aztán megint rágyújtott a dalra:

Földre estem, földön fekszem,
Hibás csak a Voltaire ebben;
Orrom benn a folyókában,
Ennek oka...

Nem fejezhette be. Ugyanannak a katonának egy második golyója félbeszakította. Ezúttal arcra bukott a kövezeten és nem mozdult többé. Az a kis lélek elrepült."



5. feladat

Olvasd el a regény egyes szövegrészleteit, amelyek Az éjszaka, mely után nappal jön című fejezetből származnak! Válaszolj a felmerülő kérdésekre!

1)

„Buta voltam! Milyen buta tud lenni az ember! De a Jóisten nélkül csinál számítást. A Jóisten azt mondja:

Azt képzeled, magadra hagynak? Nem, nem úgy lesz az. Lám, van itt egy szegény öreg bácsi, akinek angyalra van szüksége. És az angyal eljön; és az öreg bácsi viszontlátja Cosette-et, viszontlátja az ő kis Cosette-jét! Ó, milyen szerencsétlen voltam!”

„Jean Valjean hallgatta, de alig értette. Inkább hangjának zenéjére figyelt, mint a szavai értelmére. Egy könnycsepp gyűlt lassan a szemében, a lélek bús igazgyöngye. Halkan mormolta:

– Jó az Isten, itt a bizonyosság.

– Apám! – szólt Cosette.

Jean Valjean folytatta:

– Bizony igaz, hogy nagyon jó volna együtt élnünk. [...] Csakhogy... Hirtelen elhallgatott, majd csendesen mondta:

– Kár.

A könnycsepp nem gördült le, visszaszivárgott; ahelyett Jean Valjean elmosolyodott. Cosette az aggastyán két kezét a magáéba fogta.

– Istenem! – szólt. – A keze most még hidegebb. Nem jól van? Fáj valamije?

– Nekem? Dehogy – válaszolt Jean Valjean. – Nagyon jól érzem magam. Csakhogy... Megint elakadt.

– Csakhogy?

– Mindjárt meghalok.

Cosette és Marius összerézett.

[...]

Az ajtóban nesz hallatszott. Az orvos lépett be.

– Jó napot és isten veled, doktor úr – köszöntötte Jean Valjean. – Ezek itt az énszegény gyermekeim.

Marius odalépett az orvoshoz. Csak ezt az egy szót mondta: „Uram?...”, de ahogy mondta, egy egész kérdés volt benne. Az orvos sokatmondó pillantással felelt a kérdésre.

– Azért, mert nincs minden kedvünk szerint – szólt Jean Valjean –, nem szabad igazságtalannak lennünk Isten iránt. ”



1. Fogalmazd meg, hogyan viszonyul a főhős a Gondviseléshez!

2)

„Gyertek közelebb, gyertek mind a ketten. Nagyon szeretlek titeket. Ó, milyen jó, hogy így halok meg! [...] Az imént írtam Cosette-nek. Meg fogja találni a levelet. Neki hagyom örökbe a kandallón álló két gyertyatartót. Ezüstből vannak, de nekem olyanok, mintha aranyból, gyémántból lennének. A gyertya, amit beléjük tesztek, szentelt gyertyává változik. Nem tudom, meg van-e velem elégedve ott fenn az, akitől kaptam. Megtettem, ami tőlem telt. Gyermekeim, ne feledjétek, hogy szegény ember vagyok, temessetek el akármilyen szerény helyen, s csak egy kővel jelöljétek meg a hantot. Így akarom. Név ne legyen a kövön.

Ha Cosette néha ellátogat a síromhoz, örömet szerez vele.”

2. a) Mi utal a fenti szövegből Jean Valjean életének azon állomására, ami sorsfordítónak tekinthető? Milyen jellemfordulat kötődik ehhez az eseményhez?



2. b) *Mi a véleményed arról, hogy Jean Valjean névtelen sírban kíván nyugodni? Mi lehet ennek az oka?*

3)

„Cosette, elérkezett a pillanat, hogy megmondjam anyád nevét. Fantine-nak hívták. Jegyezd meg jól ezt a nevet: Fantine. Borulj térdre, valahányszor kimondod. Sokat szenvedett. Nagyon szeretett téged. Annyi rész jutott neki a boldogtalanságból, mint neked a boldogságból. Isten így osztja el az emberi sorsot. Lát mindnyájunkat a Magasságbeli, tudja, mit cselekszik nagy csillagai közt. Én hát elmegyek, gyermekeim.

Szeressétek egymást nagyon, mindig. Egymást szeretni: nincs semmi más ezen a világon. [...] Gyermekeim, már nem látok tisztán, még sok mindent akartam mondani, de mindegy már. Gondoljatok néha rám. Istenáldotta teremtések vagytok.”

3. *Mi lehet a mű üzenete? Foglald össze Jean Valjean szavait értelmezve!*



4)

„Gyermekeim, már nem látok tisztán, még sok mindent akartam mondani, de mindegy már. Gondoljatok néha rám. Istenáldotta teremtések vagytok. Nem tudom, mi van velem, valami fényt látok. Gyertek még közelebb. Boldogan halok meg. Hajtsátok ide drága fejeteiket, szeretteim, hadd tegyem rá a kezem. Cosette és Marius magukon kívül térdre estek, sírástól fuldokolva borultak Jean Valjean kezeire. Ezek az áldott kezek nem mozdultak többé. Jean Valjean hátrahanyatlott, a két gyertyatartó világította meg; sápadt arca az eget nézte, hagyta, hogy Cosette és Marius csókokkal borítsák kezeit. Halott volt. Az ég sötét boltján nem fénylettek csillagok. A mély homályban minden bizonynal ott állt széttárt szárnyakkal valamelyik hatalmas angyal. Várta a lelket.”

4. *Hogyan távozik Jean Valjean az élők sorából?*
